

Det Anarkistiska Biblioteket

De två traditionerna

Murray Bookchin

Murray Bookchin
De två traditionerna
1976

Frihetlig Socialistisk Tidskrift #4 1976
Översättning: Gunnar Bergström

sv.anarchistlibraries.net

1976

Innehåll

Marxismens uppkomstbetingelser	3
Den anarkistiska traditionen	5
Den anarkistiska organisationen	8

Följande utgör en översättning av delar av en text som ursprungligen publicerades i New York-tidskriften "Anarchos". De två traditionerna syftar på den marxistiska och den anarkistiska socialismen. Svensk översättning: Gunnar Bergström.

Marxismens uppkomstbetingelser

Det skulle vara naivt att tro, att leninismen är en enda mans urspårade verk. Rottrådarna till denna sjuka går djupare än så. Förutom i den marxistiska teorins begränsning står de att söka is amhällets tillstånd på Marx' tid. Om detta inte klargörs, kommer vi i vår tur att vara lika blinda inför händelsernas dialektik som Marx, Engels, Lenin och Trotskij en gång var. För oss är denna blindhet så mycket mindre ursäktlig, eftersom vi kan ösa ur en uppsjö av erfarenheter som dessa män bittert saknade, då de på sin tid utvecklade sina teorier.

Karl Marx och Friedrich Engels var centralister och det inte enbart inom politiken utan också på de samhällliga och ekonomiska områdena. De förnekade heller aldrig detta faktum, och i deras skrifter lovordas titt som tätt den politiska, organisatoriska och ekonomiska centraliseringen. Redan i mars 1850, i den berömda skriften "Upprop till kommunisternas förbunds centralkommitté" uppmanar de arbetarna att inte bara sträva för "den enda och odelbara tyska republiken" utan också för en målmedveten centralisering av makten i statens händer. För att riktigt pränta in detta krav upprepar de det gång på gång i en och samma paragraf som så avslutas med orden: "Liksom i Frankrike år 1793 är i dagens Tyskland genomförandet av den strängaste centralisering det verkligt revolutionära partiets uppgift."

Temat återkommer gång på gång under senare år. Vid tidpunkten för det fransk-tyska kriget skriver sålunda Marx till Engels: "Fransmännen förtjänar att få stryk. Om tyskarna vinner, blir statsmaktens centralisering till gagn för den tyska arbetarklassens centralisering."

Marx och Engels var emellertid ingalunda centralister, därför att de trodde så starkt på centralismens fördelar i och för sig. Tvärtom har marxisterna varit helt ense med anarkisterna om att ett fritt kommunistiskt samhälle måste innebära en genomgripande decentralisering, byråkratins upphävande, statens avskaffande och storstädernas upplösning. Att upphäva antitesen mellan stad och land är inte bara möjligt, konstaterar Engels i "Anti-Dühring". "Det har blivit direkt nödvändigt - den nu pågående

förgiftningen av luft, vatten och jord kan ej stoppas på annat sätt än genom sammansmältningen av stad och land..." För Engels innebär detta "en så likartad fördelning av befolkningen över hela landet som möjligt." Det vill med andra ord säga städernas decentralisering.

Den marxistiska centralismen uppkom ur problem i samband med nationalstatens bildande. En bra bit in på senare hälften av 1800-talet var Tyskland och Italien uppdelade i ett antal oberoende grevskap, furstedömen och konungariket. Befästandet av dessa geografiska enheter i enade nationer ansåg Marx och Engels vara ett oeftergivligt krav för den moderna industrins och kapitalismens utveckling. Deras lovordande av centralismen härrör sig inte ur något slags centralistisk mystik utan ur dåtidens problem: teknologins, handelns, arbetarklassens och nationalstatens utveckling. Kort och gott så rörde det sig för dem i detta avseende om kapitalismens framväxt, om den borgerliga revolutionens uppgifter i en tid av oundviklig knapphet. Marx' inställning till en "proletär revolution" är märkbart annorlunda. Han prisar entusiastiskt Paris-kommunen som en "förebild för Frankrikes alla industricentra". "När denna regim en gång väl etablerats i Paris och andra större centra", skriver han, "kommer den gamla centralregeringen ute i provinserna också att få stryka på foten för *producenternas självstyre*." (Vår kursivering.) Nationens enhet skulle emellertid komma att bestå, och en centralregering skulle finnas under övergången till kommunismen, men dess åligganden skulle begränsas.

Det är här inte vår avsikt att gräla om citat från Marx och Engels utan att framhålla, hur Marx' nyckeltankar, vilka i dag okritiskt godtas, i själva verket var produkter av en tid som nu för länge sedan distanserats genom kapitalismens utveckling i Förenta Staterna och Västeuropa. Marx sysselsatte sig inte bara med den "proletära revolutionens" problem utan också med den borgerliga revolutionens, särskilt vad Tyskland Spanien, Italien och Östeuropa beträffar. Han tog upp till behandling inte bara problem som sammanhängande med utvecklingen från kapitalism till socialism i kapitalistiska länder som inte kommit så mycket längre än till den industriella revolutionens kol- och stålteknologi. Han arbetade också med de problem som sammanhängande med övergången från feodalism till kapitalism i länder som inte nått stort längre än till hantverks- och skräväsandet. Mera exakt uttryckt: Marx var framför allt sysselsatt med frihetens *förutsättningar* (teknologisk utveckling, nationellt enande, materiell välfärd) och i långt mindre utsträckning med frihetens *villkor*, (decentralisering, direkt demokrati, samhällsbildning). Hans teorier var fortfarande förankrade i överlevnadens problematik och inte i vällevnadens.

revolutionära organisationerna, överflygla dem och slutgiltigen förgöra dem.

Lyssna marxist: den organisation vi bygger är det slags samhälle vår revolution kommer att ge oss. Om vi inte gör upp med det förflutna - både hos oss själva och i våra grupper - kommer det helt enkelt inte att finnas någon framtid för oss.

Med den utveckling inom teknologin som skett, och som inte ens den djävaste av science-fiction-författare på Marx' tid skulle kunna ha föreställt sig, ligger nu alla möjligheter till ett samhälle utan brist inom räckhåll för oss. Alla det kapitalistiska samhällets institutioner - klassherraväldet, hierarkin, den patriarkaliska familjen, byråkratin, staden, staten - har uttömts på sina möjligheter. I dag är decentraliseringen inte bara önskvärd såsom varande ett medel att återföra allt till mänskliga proportioner; den blir mer och mer en oundgänglig nödvändighet för att återskapa en livskraftig ekologi, för att skydda livet på denna planet mot destruktiv nedsmutsning och markerosion och för att bevara balansen i naturen.

De gamla kampformerna försvinner inte helt, men i en tid då klassamhället befinner sig i ett upplösningstillstånd tränger det klasslösa samhällets problem alltmer i förgrunden. En social revolution utan arbetarnas medverkan är dock givetvis otänkbar. Därför måste varje strid som arbetarna utkämpar mot exploateringen ges aktivt stöd. Vi bekämpar sociala brott, varhelst de förekommer, och industriell exploatering är ett svårt socialt brott. Allvarliga sociala brott är emellertid också rasismen, förnekandet av ett folks rätt till självbestämmande, imperialismen och fattigdomen - och för övrigt också nedsmutsningen, den hejldlösa urbaniseringen, den snedvridna uppfostran av de unga och det sexuella förtrycket.

Vi anarkister ingår inga "allianser". Tvärtom försöker vi bryta ned just de barriärer - vare sig av klass-, kulturell, institutionell eller psykologisk karaktär - som gör allianser nödvändiga. Förutsättningarna för borgerlighetens existens är proletariatet. Kapitalismen som socialt system förutsätter existensen av *båda* klasserna och lever vidare genom båda klassernas utveckling. Vi börjar underminera förutsättningarna för klassamhället, i samma mån som vi ger näring åt de icke-borgerliga klassernas deklassifiering, åtminstone på de institutionella, psykologiska och kulturella områdena.

För första gången i historien kan den anarkistiska fas som inledde alla de stora revolutionerna i det förflutna bevaras som ett permanent tillstånd, och detta tack vare vår tids avancerade teknologi. Denna anarkistiska fas institutioner i stormötena, fabrikskommittéerna och aktionskommittéerna - kan stabiliseras som byggnadsstenar i ett fritt samhälle, som beståndsdelar i ett nytt system av självstyrelse. Inför denna framtidsvision blir frågan den: Vilken storts organisation bygger vi upp? Är det en organisation av grannskapsgrupper vi skapar vilka förmår upplösa sig i de revolutionära institutionerna, eller är det ett hierarkiskt, centraliserat och byråkratiskt parti vi upprättar som kommer att försöka dominera de

När detta väl insetts, är det lättare att med oförvillade ögon betrakta Marx' teoretiska arv och att skilja dess bestående bidrag från dess historiskt begränsade bidrag som bara verkar förlamande på vår tid. Den marxistiska dialektiken, de många fruktbara insikter som den historiska materialismen förmedlat, den utmärkta kritiken av varurelationen, många inslag i de ekonomiska teorierna, alienationsteorin och framför allt insikten om att friheten har materiella förutsättningar - allt detta är bestående bidrag till den revolutionära teorin.

Marx' betoning av det industriella proletariatet som den revolutionära förändringens "agent", hans "klassanalys" som förklarar övergången från ett samhälle med olika klasser till ett klasslöst samhälle, hans idé om en proletariatets diktatur, hans starka inriktning på centralismen, hans teori om den kapitalistiska utvecklingen, en teori som tenderar att blanda ihop statskapitalism och socialism, hans förespråkande av politisk handling genom politiska partier - dessa och många likartade föreställningar saknar täckning i vår tid och var, som vi skall se, vilseledande även på Marx' tid. De har sin rot i begränsningen i hans vision, närmare bestämt i begränsningen till dåtiden och dess förhållanden. De får mening, endast om man kommer ihåg att Marx betraktade kapitalismen som en historiskt sett progressiv företeelse, som ett oundgängligt stadium på vägen till socialismen, och de har sin praktiska tillämpning endast vid en tid då särskilt Tyskland stod inför borgerligt demokratiska uppgifter och åstadkommandet av ett nationellt enande. Genom att göra dessa tillbakablickar vill vi ingalunda påstå att Marx hade rätt i dessa sina föreställningar, bara att de blir meningsfulla först då de ses i historiens ljus.

Den anarkistiska traditionen

Precis som det under den ryska revolutionen fanns en massrörelse som stod i motsatsställning till bolsjevismen, har det under historiens lopp alltid funnit en underjordisk rörelse i opposition mot alla auktoritära system. Denna rörelse har i vår tid blivit bokförd under namnet "anarkism", trots att den aldrig inrymts i en enda ideologi eller en enda samling heliga skrifter. Anarkismen är en rörelse inom mänskligheten mot allt slags tvång, och den sträcker sig långt tillbaka i tiden, till tiden för framväxten av ägarsamhället, klassherraväldet och staten. Alltifrån den tiden har de förtryckta gjort motstånd mot allt och alla som försökt lägga hinder i vägen för samhällets spontana utveckling. Oavsett vad folk kallat den, har anarkis-

men alltid dykt fram i förgrunden på samhällsarenan i tider av övergång från ett historiskt skede till ett annat. Den gamla världens och den feodala världens nedgång och fall bevitnade uppkomsten av massrörelser som stundtals var vilt dionysiska till sin karaktär och krävde ett slut på alla system som byggde på auktoritet, privilegier och tvång.

Den anarkistiska rörelsens misslyckanden i det förflutna berodde huvudsakligen på den materiella knapphet som förr rådde, i sin tur en följdföreteelse till den låga standard teknologin då befann sig på. Varje samhälle som inte kan ställa i utsikt något bättre än en jämlik fördelning av fattigdomen, bär inom sig fröet till ett återupprättande av ett system av privilegier. I avsaknad av en teknologi som avsevärt kunde minska arbetsdagens längd, omintetgjorde tvånget att arbeta samhällsinstitutioner baserade på självstyrelse. Under den franska revolutionen var girondisterna klipska nog att inse, att arbetsdagen kunde användas som ett vapen mot Paris' revolutionärer. För att utesluta radikala element från sammanträdena försökte de i lag föreskriva, att alla sammankomster skulle sluta före klockan nio på kvällen, den tid då Paris arbetare återvände från sina arbeten. Det var emellertid inte bara vanguardorganisationernas manipulativa skicklighet och förräderi som satte stopp för gångna tiders anarkistiska fas. "Massorna" var alltid tvungna att återvända till det dagliga slitet för brödfödan och hade mycket sällan tid att grunda självstyrelseorgan som kunde stå sig också efter revolutionen.

Anarkister som Bakunin och Krapotkin hade ingalunda fel i sin kritik av Marx för hans inriktning på och förespråkande av centralismen och för hans elitistiska organisationsuppfattning. Var centralismen förr verkligen absolut nödvändig för teknologins framsteg? Gynnades verkligen arbetarklassen av framväxten av högcentraliserade ekonomiska enheter och av upprättandet av den "odelbara" staten? Det föreligger en tendens att alltför okritiskt godta alla dessa marxistiska lärosatser, huvudsakligen därför att kapitalismen nu en gång utvecklades jämsides med den politiska centralismen. Förra århundradets anarkister varnade för att Marx' centralistiska inställning, såvitt den hade något inflytande på samtidens samhällsutveckling, skulle komma att stärka borgerligheten och statsapparaten till den grad att det skulle bli ytterst svårt att en gång kasta kapitalismen över ända. Det revolutionära partiet skulle, om det antog Marx' centralistiska och hierarkiska principer, ge upphov till hierarkier och centralism i det efterrevolutionära samhället.

Bakunin, Krapotkin och Malatesta var inte så naiva att de trodde, att anarkismen kunde upprättas över en enda natt. Då Marx och Engels till-

komsten av elitgrupper bland sig. Vad som kanske är ännu viktigare; de försöker *ändra på sig själva*. De försöker att befria den egna personligheten från de drag av *auktoritarianism* och den benägenhet till elitdyrkan som i samhällen byggda på privat ägande insups nästan redan med modersmjölken. Den anarkistiska rörelsens intresse för en ny livsstil begränsar sig emellertid inte enbart till den egna personen utan gäller också själva revolutionen.

Det är detta som ligger bakom den anarkistiska dadaismen - den anarkistiska respektlösheten och lekfullheten - som framkallar sådana förbryllade rynkor i pannan på allvarliga stenansikten. Den "anarkistiska uppsluppenheten" försöker skaka om inom den ärvda värdehierarki som varje människa går och bär på, försöker spränga den förstelnad som inympats genom den borgerliga uppfostran. Det rör sig kort och gott om ett försök att bryta ned överjaget som utövar ett sådant paralyserande inflytande på spontaniteten, fantasin och känslan; med andra ord om ett försök att återställa en känsla av lust, av vidgade horisonter, av det storartade - av revolutionen som en befriande och glad fest.

Mitt uppe i det ideologiska virrvarr som kännetecknar vår tid måste en fråga alltid hållas vid liv: varför vill vi göra revolution? Vill vi göra revolution för att genast på nytt upprätta en sträng hierarki, medan vi slår blå dunster i ögonen på folk med en luddig förespeglning om framtida frihet? Är det för att föra teknologin farmåt, för att skapa ett ännu större överflöd av varor än som redan finns? Är det för att göra upp med borgerligheten? Är det för att föra kommunistpartiet till makten? Eller socialistpartiet? Eller är det för att slutgiltigt upplösa det hierarkiska systemet, klassherraväldet och tvånget - för att möjliggöra för varje individ att vinna kontroll över sitt eget liv? Är det för att göra varje ögonblick till en storartad upplevelse och varje individs levnad till något rikt och fullbordat helt? Vi behöver knappast älta den meningslösa frågan, huruvida individens utveckling kan skiljas från samhällets. Uppenbarligen går de båda hand i hand. Grunden för den sunda människan är ett sunt samhälle; grunden för den fria människan är ett fritt samhälle. (Och omvänt: översättarens anmärkning).

Bortsett från dessa angelägenheter står vi emellertid fortfarande inför den fråga som Marx ställde år 1850: När skall vi börja hämta vår poesi från framtiden i stället för från det förgångna? De döda måste få begrava sina döda. Marxismen är död, därför att den var rotad i en den materiella knapphetens tid och på grund härav begränsad till sina möjligheter av den materiella nöden. Det viktigaste budskapet som marxismen bidrog med är att friheten har materiella förutsättningar: vi måste överleva för att leva.

ett enda bolsjevikparti i Frankrike reste kravet på självstyrelse: det kravet restes bara av anarkisterna och av situationisterna.

Det finns ett behov av en revolutionär organisation, men det gäller, att hela tiden vara klart medveten om vilka funktioner denna skall ha. Dess första uppgift är propaganda, att "tålmodigt förklara", som Lenin uttryckte det. I en revolutionär situation, kommer den revolutionära organisationen med de längst gående kraven: vid varje förskjutning i händelseförloppet är den redo att konkret formulera den omedelbara uppgift som måste utföras för att den revolutionära processen skall drivas på. Den tillhandahåller de djärvaste elementen i alla aktioner och i de revolutionära beslutsorganen.

På vad sätt skiljer sig då i grunden anarkokommunistiska grupper från partier av bolsjeviktyp? Förvisso inte ifråga om sådana ting som behovet av organisation, planering, samordning och propaganda i alla dess former eller i fråga om behovet av ett socialt program. Djupast sett skiljer de sig från bolsjevikpartierna i sin tro på att den verkliga revolutionären måste verka *inom ramen av de av revolutionen skapade formerna* och inte inom ramen av några av partiet skapade former. Detta innebär, att de är engagerade i de revolutionära självstyrelseorganen och inte i de politiska. De anarkistiska kommunisterna försöker övertala fabrikskommittéerna, församlingarna eller sovjeterna att göra sig till *verkliga organ för folklig självstyrelse*, men försöker inte dominera, manipulera eller binda upp dem till ett allvetande politiskt parti. De anarkistiska kommunisterna försöker inte resa någon statsbyggnad över de folkliga organen utan försöker tvärtom upplösa alla de förrevolutionära organen (inklusive de egna) i de verkligt revolutionära organen, dvs de folkliga självstyrelseorganen.

Dessa skillnader gentemot partier av bolsjeviktyp är avgörande. Trots all retorik och alla slagord trodde de ryska bolsjevikerna aldrig på sovjeterna. De betraktade dem som bolsjevikpartiets instrument, en attityd som de franska trotskisterna troget efterapade i sina relationer till Sorbonnestudenternas församling och de franska maoisterna i sina relationer till C.G.T. (de ena av de två stora fackliga centralorganisationerna i Frankrike, en gång i tiden grundad av syndikalister men nu kommunistkontrollerad; översättarens anmärkning).

Framemot 1921 var sovjeterna i praktiken döda, och alla beslut fattades av bolsjevikpartiets centralkommitté och politbyrå. De anarkistiska kommunisterna försökte inte bara hindra de marxistiska partierna från att upprepa detta utan också de egna organisationerna från att spela en liknande roll i framtiden. De har därför försökt stävja alla byråkratiska och hierarkistiska tendenser inom de egna leden samt sökt förhindra upp-

vitade Bakunin denna åsikt, vanställde de med flit den ryske anarkistens tankar. Inte heller trodde förra århundradets anarkister, att avskaffandet av staten innebar "vapnens nedläggande" omedelbart efter revolutionen, för att använda sig av Marx' obskuranta ordalydelse, tanklöst upprepad av Lenin i "Staten och revolutionen". I själva verket är mycket som gäller för socialism i "Staten och revolutionen" ren och skär anarkism: ersättandet av de väpnade styrkorna med en revolutionär folkarmé, ersättandet av de parlamentariska församlingarna med självstyrelseorgan. Vad som är äkta marxistiskt i Lenins pamflett är däremot kravet på strikt centralism, godtagandet av en "ny" byråkrati, identifikationen av sovjeterna med en regelrätt statsbildning.

Förra århundradets anarkister hade ett brinnande intresse för frågan, hur det skulle gå att åstadkomma en industrialisering utan att "massornas" revolutionära glöd krossades och nya hinder för frigörelsen tornades upp. De fruktade, att en centralisering skulle stärka borgerlighetens förmåga att motstå en revolution och att den skulle inympa en attityd av lydnad hos arbetarna. De försökte rädda alla förkapitalistiska kommunala former som fanns (såsom den ryska *mir* och den spanska *pueblo*) och som kunde bilda en språngbräda över till ett fritt samhälle.

De betonade därför behovet av decentralisering också under kapitalismen. I motsats till vad som var fallet inom de marxistiska partierna, ägnades i deras organisationer avsevärd uppmärksamhet åt vad som kallades "integral bildning" - utvecklingen av *hela* människan - för att motverka det borgerliga samhällets fördärliga och förklackande inflytande. Anarkisterna försökte leva i enlighet med framtidens värderingar, i all den omfattning detta var möjligt under kapitalismen. De trodde på den direkta aktionen för att fostra "massorna" till initiativ, för att bevara upprorsandan och för att uppmuntra till spontanitet. De försökte skapa organisationer som var baserade på ömsesidig hjälp och broderskap, i vilka kontrollen utövades nedifrån och uppåt och inte tvärtom.

Vi måste här göra ett uppehåll i vår farmställning för att närmare undersöka, hur de anarkistiska organisationsformerna kunde te sig, inte minst därför att ämnet fördunklats av en förfärlig massa struntprat. Anarkisterna, eller åtminstone de anarkistiska kommunisterna, erkänner behovet av organisation⁽¹⁾. Det borde vara lika absurt att vara tvungen att

⁽¹⁾ Ordet "anarkist" är ett släktord liksom ordet "socialist", och det finns antagligen lika många olika sorters anarkister som socialister. I båda fallen spänner fältet över ett brett spektrum från individualisterna, vars åsikter kan härledas ur en utvidgning av liberalismen (de "individualistiska anarkisterna" och socialdemokraterna) till de revolutionära kommunist-

upprepa detta som att dryfta, huruvida Marx godkände behovet av en social revolution eller ej.

Vad frågan här verkligen gäller är inte organisation eller ej utan snarare, vilken sorts organisation de anarkistiska kommunisterna försöker upprätta.

Den anarkistiska organisationen

Vad de olika slagen av anarkokommunistiska organisationer har gemensamt är att de alla på ett naturligt sätt utvecklats underifrån och inte blåsta liv i uppifrån. De är sociala rörelser som kombinerar en skapande revolutionär livsstil med en skapande revolutionär teori, inte politiska partier, vars livsstil inte kan skiljas från den omgivande borgerliga miljön och vars ideologi reducerats till stela "beprovade program". De försöker så mycket som möjligt att återspegla det fria samhälle de strävar efter att upprätta och efterapar inte slaviskt det rådande hierarkiska och auktoritära systemet. De byggs upp runt små grupper av bröder och systrar - grannskapsgrupper - i vilkas förmåga att handla gemensamt baseras på egna initiativ, på frivilligt nådda övertygelser och på ett djupt personligt engagemang, inte på en byråkratisk apparat som fått sin välsignelse av fogliga, av en handfull allvetande ledare manipulerade partimedlemmar.

De anarkistiska kommunisterna förnekar ingalunda behovet av samordning mellan grupperna och inte heller behovet av minutiös planering och ett enhetligt handlingsprogram, men de anser, att samordningen, disciplinen, planeringen och enigheten måste uppnås *frivilligt* genom en av övertygelse och insikt närd självdisciplin, och inte genom tvång och tanklös lydnad av order uppifrån. De försöker åstadkomma den effektivitet som tillskrivs centralismen genom ett decentralistiskt organisations-system, byggt på frivillighet och insikt och inte genom ett centralistiskt organisationssystem, byggt på hierarkier och tvång. Beroende på omständigheter och behov kan grannskapsgrupperna uppnå denna effektivitet genom möten och aktionskommittéer samt genom lokala, regionala och nationella konferenser. Man motsätter sig emellertid bestämt upprättan-

terna (de anarkistiska kommunisterna, de revolutionära anarkisterna, leninisterna och trotskisterna). Då vi här talar om anarkister syftar vi på de anarkistiska kommunisterna, inte på efterföljare till Max Stirner eller beundrare av Paul Goodman. Skillnaden mellan de anarkistiska kommunisterna och de reformistiska eller individualistiska anarkistiska skolorna är lika stora som den mellan reformistiska socialister och revolutionära kommunister.

det av en organisationsstruktur som är ett mål i sig själv, likaså kommittéer som inte upplöser sig, sedan deras praktiska uppgifter slutförts, och ett ledarskap som reducerar "revolutionären" till en själlös robot.

Dessa slutsatser har inte kommit till stånd genom flyktiga "individualistiska" impulser utan tvärtom genom ett noggrant studium av gångna revolutioner, av en verkan centralistiska partier haft på den revolutionära processen och av den sociala förändringens karaktär i en tid av potentiellt materiellt överflöd. De anarkistiska kommunisterna *strävar efter att bevara och utvidga den anarkistiska fas som alltid inleder de stora sociala revolutionerna*. I ännu högre grad än marxisterna inser de att det är djupa historiska processer som leder till revolutioner. Ingen centralkommitté "gör" en revolution. En centralkommitté kan i bästa fall göra en statskupp och ersätta den gamla hierarkin med en ny, i sämsta fall hejda en revolutionär process som fått vind i seglen. En centralkommitté är ett organ för makterövring, för maktetablering och för ett omhändertagande av det som "massorna" själva uppnått genom egna revolutionära insatser. Man måste vara blind för allt som hänt de senaste två århundradena, om man inte inser dessa grundläggande fakta.

Förr kunde marxisterna av förståeliga, ehuru ej särskilt giltiga skäl visa på behovet av ett centraliserat parti, därför att den anarkistiska fasen av revolutionen fördärvades av bristen på materiella förnödenheter. "Massorna" blev alltid tvungna att återgå till det dagliga slitet. Revolutionen hejdades i sin bana av teknologins låga standard. I dag har emellertid även detta hinder röjts ur vägen genom den snabba utveckling som försiggått på teknologins område, särskilt i USA och Västeuropa. Ett stadium i utvecklingen har nu nåtts som gör det möjligt för massorna att snabbt börja erövra det "frihetens rike" som Marx talade om - att erövra den fritid som behövs för största möjliga mått av självstyrelse.

Vad maj-juni-händelserna i Frankrike år 1968 tydligt visade var inte behovet av ett centraliserat bolsjevikparti (sådana partier fanns det mer än nog av, och de hamnade alla på efterkälken) utan behovet av *större medvetenhet* hos "massorna". Vad som då utspelade sig i Paris och övriga Frankrike gjorde det klart, att det behövs en organisation som systematiskt sprider idéer och uppställer mål och ideal som *främjar idén om självstyrelse*. Vad de franska "massorna" saknade var inte en centralkommitté med en Lenin i spetsen som kunde "organisera" eller "kommendera" dem utan en övertygelse som skulle ha sagt dem att de kunde driva fabriker på egen hand likaväl som att ockupera dem. Det är anmärkningsvärt, att inte